

3º. Demum emptio aromatum pro condiendis defunctorum corporibus, sepultura, et id genus alia pietatis ac misericordiæ opera, nulla lege reperiuntur fuisse prohibita. Imo vero si Tobia viro religiosissimo videretur pietatis ac religionis opus, occisi cadaver ipso sabbato portare domum Tob. 2. 1. et 2.; cur alio festo die nefas fuerit sepelire?

CAPUT II.

DE VERITATE EUCHARISTIÆ, SIVE REALI CHRISTI IN EADEM PRÆSENTIA.

234. Dogma catholicum de reali Christi in Eucharistia præsentia nitide tradit Concilium TRIDENTIN. Sess. 13. cap. 1. *Principio*, inquiens, *docet S. Synodus, et aperte ac simpliciter profletur, in almo S. Eucharistiæ sacramento post panis et vini consecrationem Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum atque hominem realiter ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri*. Si Berengarium in sec. XI. (qui tamen errorem retractans obiit) exceperis, nemo dogma hoc inficiatus directe fuit usque ad Calvinum et Sacramentarios, non aliter Christum in hoc sacramento præsentem asserentes, quam in signo et figura; vel objective, quatenus fide apprehenditur; vel secundum virtutem aliquam; cui doctrinæ hæc in TRIDENTINO opponuntur particulæ: *vere, realiter, substantialiter*. Nos præsentia capite, dogma catholicum propugnaturi contra Calvinum et Sacramentarios argumenta depromimus 1º. ex Scripturis sacris, 2º. ex Traditione, 3º. ex Præscriptione. Ex Scripturis primum ex promissione Joan. 6.; alterum ex institutione desumemus. Unde sit

ARTICULUS I.

AN EX CAP. 6. JOANNIS RECTE PROBETUR CHRISTI IN EUCHARISTIA REALIS PRÆSENTIA?

235. De Eucharistia in hoc cap. 6. Joannis sermonem institui, Protestantes, præsertim antiquiores, inficiantur passim, volentes, non de alia manducatione Christi eo loco disseri, quam spirituali per fidem in eundem incarnatum, qui se metaphoricè *panem vivum, panem celestem* appellat. Verum, quod hic interim observamus, dum de Eucharistia hoc cap. agi negant adversarii, quo se Catholicorum argumentis expediant, inde realem carnis Christi manducationem probantium, laqueo se contradictionis implicant; dum enim alibi de Communionis necessitate sub utraque specie movetur controversia, ad illam contra Catholicos asserendam ad hoc cap. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, ceu dogmatis sui firmissimum præsidium recurrunt. Quæ vero ista coherentia?

Catholicos quod attinet, affirmant fere universi a v. 52. *Panis, quem ego dabo, caro mea est*, de Eucharistia ac reali manducatione carnis Christi sermonem esse; idque juxta PALLAVICINUM Hist. Conc. Trid. L. 17. cap. 11. adeo certum Patribus Tridentinis visum, ut multi id definiri tanquam de fide poscerent; obtinissentque, nisi obstitisset Granatensis episcopus, recentiorum quorundam expositionem obmovens, qui, ut argumenta præciderent Novatorum Wicleffi, Huss, Lutheri, Calvini, etc. ex his: *Nisi manducaveritis*, etc. necessitatem Communionis sub utraque specie inferentium, aiebant, non de Eucharistia, vel manducatione sacramentali, sed spirituali per fidem Christum loqui. Quorum principes fuere Cardin. de ALLIACO, Cardin. CUSANUS, JANSENIUS Gandavensis, TAPPERUS, quibus condonandum aliquid, quod eo non veritate inducti sint, sed quod aliter solvere Novatorum argumentum se non posse crederent; sive ut MALDONATUS noster in hoc cap. 6. disserit: *Quod, ut benignissime dicam, est temerarium, gravioribusque condemnarem verbis homines bene catholicos, nisi compertum haberem, errore magis animi, quam vitio in hæreticorum dogma impigisse*.

Ne qua vero sit ambiguitas, observandum, non contendere nos, in toto hoc cap. Joannis 6. de Eucharistia sola a Christo agi. De triplici enim manducatione in eo sermo est; unde in tres partes dividitur. In prima usque ad vers. 25. de prodigiosa quingue panum multiplicatione; in secunda de cibo spirituali, sive fide in Christi Incarnationem usque ad vers. 52.; inde vero in tertia demum parte usque ad finem de reali carnis Christi manducatione a Christo disseri contendimus; quam hic ad pleniorum argumenti intelligentiam præmitto.

Versu 52. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.*

53. *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*

54. *Dixit ergo eis Jesus, amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

55. *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die.*

56. *Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.*

57. *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo.*

58. *Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem: et qui manducat me, et ipse vivet propter me.*

59. *Hic est panis, qui de caelo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

60. *Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum.*

61. *Multi ergo audientes ex discipulis ejus dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire?*

62. *Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat?*

63. *Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius?*

64. *Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt.*

65. *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt...*

67. *Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant.*

68. *Dixit ergo Jesus ad duodecim: Numquid et vos vultis abire?*

69. *Respondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.*

236. *Dico.* Ex cap. 6. Joannis a vers. 52. realem Christi in Eucharistia præsentiam invicte inferunt, et probant Catholici. Argumentum tale est:

Christus hoc loco promisit, se daturum carnem suam ad manducandum, et sanguinem ad bibendum vere ac realiter, non figurate in signo, vel spiritualiter solum per fidem; ergo etiam ita postmodum in cœna ultima Eucharistiam instituit, ut hæc Christi carnem et sanguinem vere ac realiter contineret. *Cons.* patet; quia Deus ex natura fidelis fallere quemquam promittendo non potest. Igitur, circa quod solum est controversia,

Prob. Ant. 1°. Christus loquitur de cibo et potu novo, et adhuc futuro, sive adhuc a se dando, ut constat ex his: *Panis, quem ego dabo; et rursus ex illis: Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem* (quem scilicet daturus sum) *vivet in æternum;* ergo hic non loquitur de manducatione spirituali et in figura; quia alias nec novi aliquid, nec adhuc futuri annuntiaret; cum enim hæc loqueretur, plures in eum credebant, Apostoli, aliique discipuli; et ita Calviniano sensu eum manducabant spiritualiter. Quin ita Christum manducaverant sub veteri Lege Judæi 1. Cor. 10. 3. et 4. *Omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt* (bibebant autem de spiritali consequente eos petra; petra autem erat Christus). Et vero fides in Christum omnium temporum fuit, eritque; ac omnibus ab Adami lapsu necessaria fuit.

2°. Non solum Judæi, sed et multi discipulorum Christi inde graviter fuerant offensi, quod Christus carnem suam manducandam sponderet, et bibendum sanguinem vers. 53. 61. et 67.; ergo intelligebant verba Christi de manducatione et potatione reali; de spirituali enim manducatione aut potatione per fidem, vel figurata in aliquo signo non poterant offendi. Etsi vero errarent in hoc, quod putarent, Christum daturum carnem suam manducandam, cruento visibili modo, quo carnes in frusta concisæ manducari solent; non tamen errabant in hoc, quod verba Christi de reali manducatione intelligerent; quia Christus alias, ne verba sua, erronee accepta, essent in Ecclesia erroris causa, hanc opinionem erroneam ipsis emisisset; sicut parabolis conceptu faciliores discipulis alias exponebat, erroremque priorem de manducatione cruenta visibili correxit per hæc: *Caro non prodest quidquam, spiritus est, qui vivificat.* Atqui opinionem eorum de manducatione reali prorsus non correxit; sed, quantum potuit, persuadere est conatus, juramento affirmans, ipsos vitam non habituros, nisi carnem suam manducarent, et sanguinem biberent; carnem suam vere esse cibum, et sanguinem vere esse potum: hancque illorum opinionem suæ Ascensionis miraculo, ut nunc videbimus, firmavit, difficultatem in animis Judæorum natam, quomodo posset dare carnem suam ad manducandum, adhuc augens et corroborans.

3°. Visa hac difficultate in Judæorum animis, hæc, aiebat Christus, vos

scandalizat; h. e. concipere non potestis, quomodo futurum sit, ut carnem meam vobis manducandam præbeam; quid ergo cogitabitis, si videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius. vers. 63. Nam quod homo hominis in terra carnem manducare possit, concipi adhuc potest; quod autem hominis in cœlum sublato caro manducari possit in terra, longe difficilior captu est. Ex quo sic: Manducatio, de qua Joan. 6. disserit Christus, difficilior erat futura post ejus in cœlos ascensionem, quam ante hanc; sed ascensio Christi in cœlum equidem manducationem ejus carnis realem in terra facit difficilior, minime vero spiritualem, percipiendam per fidem; ad fidem enim locorum distantia nihil facit; tamque est facile in Christum post ascensionem credere, quam ante eandem.

4°. Christus ait, carnem suam vere esse cibum, et sanguinem suum vere esse potum; ubi, quod sæpius ibi fit, segregatur cibus a potu, quod frustra fieret, si de cibo vel potu spirituali per fidem sermo esset; cum in perceptione Christi per fidem unum idemque omnino sit, *manducare et bibere.*

5°. Christus promittit cibum, qui manna præstantior sit: *Non sicut manducaverunt patres vestri manna,* etc.: sed panis communis in ratione signi aut figuræ solius non est præstantior manna prodigiose producto; nec minus in manna, quam pane alio Christus potest fide percipi; ergo.

6°. Si quæ sit de vero sensu S. Scripturæ contentio, illum ediscere oportet ex SS. Ecclesiæ Doctoribus, qui illum utique ut ab Apostolis traditum referunt; sed illi relata Joannis verba communi nobiscum sensu, naturali scilicet et proprio acceperunt, quod patebit ex argumento petito a traditione et præscriptione.

237. *Obj. I.* Christus Joan. 6. de manducatione per solam fidem loquitur; ergo.

Prob. Ant. 1°. Christus enim hic disserit de ea manducatione, quæ certo vitam æternam conferat: atqui sacramentum Eucharistiæ hanc certo non præstat; non enim omnes consequuntur salutem, qui ad illud accesserint.

2°. In eo loco fit sermo de eo, sine quo vita æterna obtineri non potest: *Nisi manducaveritis,* etc.: atqui citra Eucharistiæ perceptionem obtineri vita æterna potest, ut patet in parvulis, quibus nunc a sec. XII. usque huc non amplius Eucharistia datur; sed neque adultus ideo periisse dicendus est, si casu hujus expertus sacramenti decessisset.

3°. Sermo hic instituitur de eo cibo, qui dat vitam independentem ab Eucharistiæ institutione; jam enim tunc dabat vitam, cum Christus ea proferret, ut constat ex his: *Qui manducat hunc panem.* Item: *Nisi manducaveritis,* etc.; nondum enim tunc Eucharistia instituta fuerat.

4°. Si ille Joannis locus de Eucharistia debeat accipi; ergo sequeretur, communionem sub utraque specie esse omnino singulis necessariam; nihil enim disertius est his Christi verbis: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* sed juxta Catholicos communio sub utraque specie non est necessaria omnibus; ergo.

5°. Christus ipse verba sua de manducatione spirituali per fidem exponit vers. 64. *Spiritus, inquit, est, qui vivificat: caro non prodest quidquam;* ergo.

R. D. Ant. Agit de sola fide in toto hoc capite N. usque ad vers. 52. juxta

dicta num. 235. *C.* Agit de Eucharistia primum a vers. 52.; ab hoc enim usque ad finem agi de Eucharistia, evincunt rationes datæ, fuitque ea constans mens Patrum et Ecclesiæ, dum ob ea verba hujus capituli: *Nisi manducaveritis*, etc. compluribus in Ecclesiis usque ad sec. XII. consuetudo viguit, dandi Eucharistiam infantibus. Patrum sententias dabimus infra, ubi de traditione. Nimirum 1°. Christus disseverit de panis frangendum multiplicato; inde assurgit ad panem cœlestem, in quo seipsum incarnatum proponit, in quem credere necesse sit; tandem spondet alium panem a se dandum, in quo carnem suam vere manducandam, et sanguinem vere potandum daret.

Ad prob. 1^{am}. R. D. M. Quæ certo vitam conferat, spectata rei natura *C.* spectata qualibet subjecti conditione *N.* Idem de Eucharistia hic dicitur apud Joannem quod alibi de Baptismo: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit*; quod de invocatione: *Quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit*; quæ similiaque dicuntur ob virtutem rebus ipsis inditam ad hunc effectum, licet is vitio subjecti impediri possit. Deinde difficultas hæc in ipsam manducationem spiritualem per fidem recidit; si quid enim valeat objectio, deberet fides certo salutem conferre singulis; at multi, postquam Christum manducarant per fidem, salute exciderunt.

Ad prob. 2^{am}. R. D. M. Sine quo vita æterna haberi non possit absolute, nullo prorsus excepto *N.* a quibusdam, sumere Eucharistiam contra præceptum sua culpa omittentibus *C.* Constabit responsio, ubi de sacramenti hujus necessitate disserendum erit. Interim sua ipsis adversariis objectio solvenda est; contendunt enim, hic sermonem esse de manducatione per fidem. Sciscitari igitur ex ipsis libet, num ea manducatio per fidem sit ita necessaria singulis, ut citra eam haberi salus a nemine possit? Si affirmet: quid igitur de infantibus fiet, qui hujus manducationis capaces non sunt? Dicent, eos habere fidem habitualement; sed *manducare* non habitum, sed actionem sonat; eliciendi vero actum fidei infantes incapaces sunt; proinde et manducationis hujus spiritualis. Si vero manducationem Christi per fidem restringant ad certum genus hominum: cur idem nobis vetitum sit?

Ad prob. 3^{am}. R. N. *Ant.* ejusque probationes; hoc enim vers. 57. *qui manducat meam carnem*, supplendum est ex vers. 52. *quam ego dabo*; unde uterque textus tempus futurum, non præsens respicit. Alter vero textus: *nisi manducaveritis*, etc. non magis pro Judæis probat necessitatem manducandæ actu tunc Christi carnis, quam ille Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, etc. probabat necessitatem actualem suscipiendi Baptismi pro Nicodemo et aliis.

Ad prob. 4^{am}. R. N. *sequel.* Christus eo loco de Eucharistia disseverit, simulque dat legem de carne sua in illa manducanda, et bibendo in eadem sanguine suo; mens vero ejusdem non fuit, ut manducaretur caro, et sanguis biberetur seorsim sub diversis speciebus; ac proinde in ea Christi lege tantum duo includuntur, sacramentum videlicet, et res, quæ in eo continetur, ut ex iis, quæ suo loco de modo sumendi Eucharistiam disputabimus, fiet palam; et interim vel ex hoc ipso capite evincitur, dum ibidem vita promittitur alterutri speciei.

Ad prob. 5^{am}. R. N. *Ant.* et explico textum: Non prodest quidquam sensu Capharnaitarum manducata *C.* manducata spiritu, sacramentaliter *N.* In

verbis Christi, ut dictum supra, duo apprehenderant Capharnaitæ: primum, manducandam esse Christi carnem realiter; alterum, ac quidem manducandam modo visibili, carnali, quo carnes aliæ, quæ in macello venditæ, concisæ vulgariter manducari solent. Primum non correxit Christus, sed sub juramento firmavit: alterum correxit objecto textu: *Caro non prodest quidquam*, nimirum manducata solum carnaliter. Quod vero Christus per ea verba corrigere manducationem suæ carnis realem sacramentalem noluerit, inde patet, quod nihilominus post hanc Christi sententiam capere non possent Judæi ac discipuli, quomodo dare carnem suam ad manducandum posset, adhuc scandalizarentur, imo a Christo discederent; sed si per hæc: *caro non prodest quidquam*, etc. indicare voluisset, carnem suam non realiter, sed spiritualiter duntaxat per fidem manducandam esse, nihil tunc captu fuisset difficile ultra; nulla amplius ratio, cur scandalizarentur; minus, cur a Christo discederent; cum eum jam spiritu per fidem, in ipsum credendo, manducassent.

Responsio ad verbum ex S. Aug. sumpta est Tract. 27. in Joan. n. 5., ubi exponens eadem Christi verba, *caro non prodest quidquam*, sic inquit S. Pater: *Non prodest quidquam, sed quomodo illi intellexerant; carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Proinde sic dictum est: Caro non prodest quidquam; quomodo dictum est: Scientia inflat. Jam ergo debemus odisse scientiam? Absit. Et quid est, scientia inflat? Sola, sine charitate; ideo adjungit: Caritas vero ædificat. Adde ergo scientiæ charitatem, et utilis erit scientia, non per se, sed per charitatem. Sic etiam nunc caro non prodest quidquam, sed sola caro: Accedit spiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad scientiam, et prodest plurimum. Nam si caro nihil prodesset, Verbum caro non feret. Ac Tract. eod. initio hujus num. 5. O Domine, exclamat, Magister bone, quomodo caro non prodest quidquam, cum tu dixeris, nisi manducaveritis carnem meam, non habebitis vitam in vobis?*

238. *Obj. II.* Ex SS. Patribus 1°. Plures Patrum sextum Joannis caput in sensu mystico exposuerunt; CLEMENS ALEXANDR. L. 1. Pædagogici c. 6. (opp. p. 100. A.) tertiam partem capituli sexti Joannis de verbo Dei exposuit; S. BASILIUS pariter epist. 8. n. 4. (opp. t. 3. p. 84. A.) de Christi doctrina et ejus in animum pium adventu; S. HIERON. in Psal. 147. de Scripturis sacris; INNOCENT. I. de Baptismo.

2°. S. AUGUSTIN. vero realem manducationem carnis diserte excludit, vultque partem tertiam cap. 6. Joan. de figurata manducatione intelligi; nam L. 3. de Doctr. Christ. cap. 16. Si, inquit, *præceptiva locutio est (Scripturæ), aut flagitium aut facinus vetans, aut utilitatem aut beneficentiam jubens, non est figurata: si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem aut beneficentiam vetare, figurata est. Nisi manducaveritis, inquit, carnem Filii hominis, et sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis; facinus vel flagitium videtur jubere: figura est ergo præcipiens passioni Dominice communicandum, et suaviter atque utiliter recondendum in memoria quod pro nobis caro ejus crucifixæ, et vulnerata sit. Atqui hic S. Pater manducationem realem carnis Christi excludit.*

Tract. 25. in Joan. n. 12. Hoc est, inquit, *manducare cibum, non qui perit,*

sed qui permanet in vitam æternam (nimirum credere in Christum). *Ut quid paras dentes et ventrem? crede et manducasti.* Et Tract. 26. n. 12. ad v. 50. cap. 6. Joannis : *Hic est panis de cælo descendens, ut si quis manducaverit ex ipso, non moriatur*; ait : *Quod pertinet ad virtutem sacramenti, non quod pertinet ad visibile sacramentum; qui manducat intus, non foris; qui manducat in corde, non qui premit dente.* Sed ibi rursus manducatio realis excluditur.

239. *Ad 1um.* R. Sensum mysticum non pugnare cum litterali; ac non solum Patres, sed etiam Scriptores sacros frequenter sic prosequi sensum tropicum, vel moralem, ut propterea tamen alterum litteralem non excludant. Sic ad Gal. 4. ait Apostolus, Agar esse montem in Arabia; Saram vero esse Jerusalem; numquid idcirco veritatem negat historiæ de Agar et Sara? Ita quoque laudati Patres in objectione, etsi subin quædam in mystico, tropico et morali sensu exponant, litteralem tamen simul alibi retinent, nec excludunt. Et vero in sensu litterali partem posteriorem cap. 6. Joan. de Eucharistia et manducatione reali carnis Christi S. BASILUS sumit in Regulis Moral. Reg. 21. cap. 1. (opp. t. 2. p. 253. C.), S. HIERON. epist. 120. (al. 150.) ad Hedibiam c. 2., S. AUG. L. 1. de peccat. mer. cap. 20. n. 26. ubi, *Dominum audiamus*, inquit, *non quidem hoc de sacramento lavacri dicentem, sed de sacramento sanctæ mensæ suæ... Nisi manducaveritis, etc.*

240. *Ad 2um.* R. N. Ant. et prob. D. min. Excludit manducationem realem in sensu Capharnaitarum C. sensu sacramentali N. Eam enim manducationem tantum excludit, quæ facinus, vel flagitium importat; talis quidem est manducatio Capharnaitarum sensu, quo caro Christi cruenta, visibiliter concisa et dilaniata sumenda putabatur; non vero ea, qua caro Christi sacramentaliter, h. e. invisibiliter, sine ulla sui læsione, realiter tamen sumitur. Dum vero ait, verba illa Christi figurata esse, vel figuram, loquitur in sensu priore; scilicet esse figuram crucifixionis Christi, sive carnis Christi crucifixæ, vulneratæ; quia verba hæc : *nisi manducaveritis carnem Filii hominis*, populari sensu, ut apud Capharnaitas, manducationem vulgarem ad instar reliquarum carniarum sonant : verum hoc populari sensu figura sunt, non corporis Christi simpliciter, sed crucifixi; ideoque hinc monemur, *communicare passioni Domini; suaviter et utiliter recondere in memoria carnem ejus crucifixam.*

Etsi vero in dato sensu verba Christi figurata sint, vel figura; non tamen ideo manducatio realis alia carnis Christi, sive sacramentalis, modo invisibili, sicque spiritali excluditur; duplex enim figurata Scripturæ locutio, vel figura distingui debet; *figura tantum*, dum verba non significant id, ad quod significandum instituta sunt, sed transferuntur ad aliud. Sic figura tantum est, dum Christus dicitur *lapis angularis, via, vitis, etc.* *Figura non tantum*, dum verba quidem id significant, ad quod sunt instituta, id tamen, quod expriment, figura est rei alterius. Hæ figuræ non excludunt veritatem rei; ut patet ex illo ad Gal. 4. cit. Sic ait Apostolus 1. ad Cor. 10. *omnia Judæis in figura contigisse*; non quod reipsa sic non contigerint, ut in S. Scriptura referuntur. Sic juxta AUGUSTIN. ipsum L. eod. 3. cap. 12. unctio, qua mulier pedes Christi unxit, et matrimonium, quod Oseas cum muliere

fornicaria contraxit, figuræ erant rerum aliarum; quæ tamen interim dubio procul suam retinebant realitatem. Talem vero figuram continent ex mente AUGUSTINI verba : *nisi manducaveritis, etc.*; quæ scilicet rei veritatem simul exprimit, non excludit; quia eodem c. 12. n. 20. ut quam dederat regulam confirmet, de Patribus veteris Testamenti ait : *quidquid ibi tale narratur, non solum historice ac proprie, sed etiam figurate et prophetice acceptum interpretandum est*; clare innuens, se hoc loco loqui de figuris, quæ simul veritatem expriment rei.

241. Sed, *inquies*, S. AUG. figuram tantum hic intelligere dicendus est; quia in Psal. 98. n. 9. disserens de hoc cap. 6. Joan. Christum proponit discipulos præsentis alloquentem : *Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus et vita sunt. Spiritualiter intelligite quod locutus sum : non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, et bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi; spiritualiter intellectum vivificabit vos; etsi necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi*; ergo.

R. N. Ant. Textum explico : *Non hoc corpus, etc.* quoad substantiam N. quoad formam visibilem, sicut hoc videtis, sicut manducandum illud Capharnaitæ putant C. Expositio hæc ipsius AUGUSTINI in eodem loco est. Ante enim objecta verba inquit : *Spiritus vivificat, caro nihil prodest. Tunc autem, quando hoc Dominus commendavit, de carne sua locutus erat, et dixerat : Nisi quis manducaverit, etc. Scandalizati sunt discipuli ejus quidam; acceperunt illud stulte, carnaliter illud cogitaverunt, et putaverunt quod præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, et daturus illis; et dixerunt : Durus est hic sermo. Ipsi erant duri, non sermo; etenim si duri non essent, sed mites essent, dicerent sibi : Non sine causa dicit hoc, nisi quia est ibi aliquid sacramentum latens... quod illis discedentibus, qui remanserunt, didicerunt... Spiritus est, qui vivificat; caro autem nihil prodest, etc.* Ergo non negat, sed affirmat S. AUG., Christum de reali manducatione suæ carnis esse locutum; *de carne sua locutus erat, etc.* Sed negat solum, hic sermonem esse de manducatione carnis in forma visibili, sive carnali, ut stulte putarant Capharnaitæ; hocque sensu caro nihil prodest.

Plenam hæc lucem ex iis accipiunt, quæ paulo superius eodem loco disserit AUG. Quærit, quodnam sit scabellum pedum Dei, de quo in laudato Psal. 98. *Adorate scabellum pedum ejus?* Tum proponit sibi illud Is. 66. *Cælum mihi sedes est, et terra scabellum pedum meorum.* Post hoc sibi objicit : quomodo adorari potest terra, cum Scriptura jubeat : *Dominum Deum tuum adorabis*, Deut. 6. Ac respondet : *Fluctuans converto me ad Christum... suscepit enim de terra terram : quia caro de terra est, et de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, et ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit; nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit; inventum est, quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, et non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.*

Ubi AUG. duo inquit : primum, quod ipsam carnem, quam a Maria accepit, in qua ambulavit, nobis dederit manducandam; alterum, quod antequam manducetur, adorari debeat, et quidem adoratione debita Deo; de hac enim sola anxius erat S. Pater; sed merum carnis Christi signum, figura

inanis sine re sic adorari non potest, ut fatentur aduersarii; ergo supponit S. Aug., realiter adesse et manducari carnem Christi. Dum proinde dixit inferius: *non hoc corpus, quod videtis*, etc. non manducationem sacramentalem, spiritualem, h. e. invisibilem, sed quæ fit carnaliter, Capharnaiticam exclusit.

ARTICULUS II.

AN REALIS SUBSTANTIALIS PRÆSENTIA CORPORIS ET SANGUINIS IN EUCHARISTIA PROBETUR EFFICACITER EX VERBIS INSTITUTIONIS?

242. Verba, quibus Christus Eucharistiæ sacramentum in cœna ultima instituit, ita referunt Evangelistæ tres, Matthæus, Marcus, Lucas, quæ repetuntur ab Apostolo 1. ad Cor. 11. 24.

Matth. cap. 26. v. 26. *Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: Accipite et comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Marc. cap. 14. v. 22. *Et manducantibus illis, accepit Jesus panem; et benedicens fregit, ei dedit eis, et ait: Sumite, hoc est corpus meum. Et accepto calice, gratias agens dedit eis; et biberunt ex illo omnes, et ait illis: Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur.*

Luc. cap. 22. v. 19. *Et accepto pane gratias egit, et fregit, et dedit eis dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.*

Quæritur nunc, utrum ex verbis institutionis, quæ in his continentur: *Hoc est corpus meum; Hic est sanguis meus*, realis præsentia corporis et sanguinis Christi in Eucharistia efficaciter probari possit? Hujus quæstionis resolutio ab hac priore altera dependet: utrum relata verba institutionis in sensu proprio ac naturali, vel figurato, h. e. res significata dicatur de solo signo, sumenda sint? Si primum, ut verba luce clariora sonant, vicerunt Catholici.

243. Dico. Verba Christi: *Hoc est corpus meum; Hic est sanguis meus*, in sensu proprio ac naturali debent intelligi; ut proinde ex iis efficaciter et invicte probetur realis ac substantialis præsentia corporis et sanguinis Christi in Eucharistia.

Prob. I. Si Christus hæc verba locutus non fuisset in sensu proprio, propositio ejus fuisset 1º. absurda et ridicula; 2º. fallax, et gravissimi erroris occasio: atqui neutrum citra blasphemiam dici, vel cogitari de Christo potest; ergo.

1º. Fuisset absurda et ridicula; fuisset enim contra omnium inter se colloquentium consuetudinem et leges, juxta quas omnia quæ proferuntur ab hominibus, instar rerum, et ut in se sunt, debent intelligi, nisi constet, ea instar signorum esse accipienda; neque nomen rei significatæ unquam tri-

hui potest signo arbitrario alicui omnibus incognito, ac recens primum instituto a loquente, nisi monitis prius auditoribus. Cujus est ratio, quod alioquin non intelligatur propositio; locutio tamen instituta sit ad manifestandos sibi mutuo conceptus. Unde risui se exponeret, qui in nemore deambulans proceram quercum assumpsisset sibi in signum ALEXANDRI M. et supervenienti homini ante non monito diceret monstrata quercu: *Hic est Alexander magnus*; aut si leonem sibi elegisset in ejusdem regis signum, viso forsitan leone diceret hominibus prius non monitis: *Hic vicit Darium*. Atqui panis et vinum non erant signa corporis et sanguinis Christi tunc cognita Apostolorum ulli; tunc enim primum Eucharistia instituebatur: neque Christus etiam ullo modo monuit vel ante vel post sua verba Apostolos, se panem pro signo sumere sui corporis, ac nomen rei significatæ ipsi signo tribuere; ergo. Unde etiam

2º. Fuisset fallax; quia Apostoli non poterant non verba Christi, ut sonabant, accipere; cum enim nemo soleat virorum sapientum verba detorque in sensus plane alienos; præterea prorsus alienum sit a communi hominum loquendi modo, sine præparatione audientium, signo alicui novo dare rei significatæ nomen; Apostoli vero de signo nihil scirent, verba Christi debebant in proprio sensu accipere, inque eo acquiescere, specialiter etiam ideo, quod summam ejus nossent sapientiam, cui nihil absonum excideret; infinitam ejus potentiam, qua efficeret facile, quidquid vellet. Si igitur noluisset Christus, ut in proprio verborum suorum sensu acquiescerent, iis illusisset, fuissetque ipsis et Ecclesiæ occasio in re gravissima errandi, quod est blasphemum dicere.

244. Prob. II. Si Christus verba sua voluisset in sensu figurato intelligi, id, ut ex modo dictis præcideret erroris, imo idololatriæ causam, manifestasset Apostolis, idem retulisset saltem Evangelistarum aliquis, dum institutionis verba referunt; tum ex eadem causa ante data; tum quia solerter solent Evangelistæ alias se invicem supplere in rebus minoris momenti, ut, quod unus obscure, vel figurate proposuit, explicet alter; aut si quæ sit in verbis Christi ambiguitas, hæc tollatur. Ita e. g. Josephus pater Christi dicitur; sed ne falleremur, ait Lucas, *ut putabatur*. Dum dixit Christus: *Solvite templum hoc*; Joannes clarum reddidit cap. 2. 21. *Ille autem dicebat de templo corporis sui*. Cum S. Matthæus Joannem Baptistam vocasset Eliam; declaravit Lucas, eum fuisse talem spiritu et virtute. Cum dixisset Samaritanæ Dominus: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum*; ne quis falleretur putando, ipsum aquam naturalem salutis operatricem daturum bibendam, id continuo exposuit Joannes cap. 7. 39. *Hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes*, etc. Verum hic in re longe majoris momenti, unde præviderat Christus, gravissima oriri scandala posse, nisi declararet, se loqui de signo tantum sui corporis et sanguinis, nec verbulo id significavit ipse, nec Evangelista quispiam ut ante dicendo: *Hoc autem dicebat de signo sui corporis, sanguinis*.

245. Prob. III. Si Christus verba sua, quibus Eucharistiam instituebat, non protulisset in sensu proprio, sed figurato; ergo vel quia non potuisset dare corpus suum manducandum realiter; vel quia, etsi potuisset, noluisset;